

Posudek na diplomovou práci

autor, obor:
název práce:

Berenika Kučerová
Praha očima svých obyvatel

Motiv autorky diplomové práce, jako člověka několika generacemi ukotveném v svém městě – Praze –, je dobrý a radostný. S tím jsem také text otevřel a přidal k tomu svá očekávání. A nemohu říci, že bych byl v průběhu četby zklamán (ani, že bych měl chuť svou zaujatost tématem nějak zamlčovat; i oponent přece může mít motivy, ne!?)

Práce je realizována v teoretické i empirické poloze. Po výchozí **orientaci v sociologické reflexi** města i příspěvcích dalších věd k obrazu městského života v kapitole *první* (orientaci rámované obecnějším vztahem společnosti a prostředí) přechází autorka ke specifickému algoritmu teoreticky vedeného rozboru: Předmětem se – v kapitole *druhé* – stává **image města** („kolektivní představy o vizuální struktuře“); kapitola *třetí* je pak věnována **geniu loci** a dimenzi města, kterou nazývá existenciální. V textu těchto dvou kapitol se autorka nechává vést přístupy, které pro dané téma (právem) viděla a zvolila jako velmi významné – jedním je přístup Kevina Lynche (s vazbou na problematiku „image“) a Christiana Norberg-Schulze (s relací k tématu „genia loci“, nadto přímo vázaného na Prahu samu). Na tato východiska navazuje výkladem provedení a výsledků **empirického šetření** (se zaměřením i názvem shodným s názvem diplomové práce – „Praha očima svých obyvatel“) v podobě poslední obsahové části, tj. kapitoly *čtvrté*.

Je to asi dobré vyjádření k práci, chce-li se říci, že autorčin přístup je *neotřelý i samozřejmý zároveň*. Praha je město s mocným dopadem vně i dovnitř (a tak jednotou silného image i genia loci) – dovolím si říci, že tím, že je **komunitou** hluboké historické povahy (identitou překračující mnohé meze etnik a věků), může být komunitou nejen pro přítomné, ale stejně i pro ty, kteří přicházejí i kteří již odešli a přesto vždy tak trochu zůstanou. Ale dost básnivých představ – jde o posudek! ☺

Poznámky k jednotlivým kapitolám (i jejich souvislostem):

Kapitola 1.

Představuje střízlivé „otevření tématu“ se základními vymezeními i historickým nahlédnutím do představ o vazbě společnost-prostředí, které v čtenáři zanechá slušně vyvážené povědomí o plastičnosti „věci“ a současně jej pomalu přibližuje k ústředním tématům dalších kapitol /8-/.

- I když zároveň (to je už menší výhrada) autorka čtenáře poněkud také v tématu „utápí“ příliš oborově členěným výkladem přístupů. Někdy

dokonce dojde i k tomu, že zmizí sám výklad přístupů a s ním i jejich souvislost k tématu diplomové práce /20-21/.

- Měl bych však i jednu vážnější poznámku: přes všechnu rozmanitost prezentovaných oborových pohledů na *prostředí* člověka se mi zdá, že ke škodě věci chybí výraznější uplatnění obecného (i obecně sociologického) pohledu na *kulturu* jako generelní lidské dílo-prostředí, který by mj. umožnil užít třeba jen onu základní dekompozicí *významové složky – vzorce chování – hmotné artefakty* (v celku kultury) jako vodítko při další analýze. Řeknu to ale i ve formě příkladu na konkrétní otázce: je-li pravdivé úsloví, že „Praha je nejmenší velkoměsto a Brno největší maloměsto“ – v čem to asi tkví? Stačí nám k tomu charakteristiky, spojené s pojmy „image“ a „genius loci“ (o jiných dekompozicích prvků „reality město“ ani nemluvě)?
- Uvedenou výhradu sice zčásti oslabuje subkapitola 1.6 (Psychologie životního prostředí /16-19/), ta je však zahlcena řadou ryze psychologických pojmů, jejichž „dostupnost“ – podle mého názoru – by koneckonců byla také větší bez absence *sociologického* zprostředkování (např. právě již zmíněným pojmem *komunita*).

Kapitola 2.

Kapitola je opřena o koncepcce urbanisty K.A. Lynche; důvodem této volby je především jeho pojetí procesu tvorby *image města* jako zásadního faktoru pro kvalitu života: město image „vyzařuje“ a výsledek lze postihnout skladbou „mentálních map“ individuí /23-/. V koncepci lze přirozeně postihnout celou řadu „protosociologických“ závěrů (třeba o významu sdílení představ). Hlavním tématem je pak otázka „role vizuálního ztvárnění města“. Další obsah už netřeba rekapitulovat – jde o sdělování přečteného a hlavně, jako model se promítá v závěrečné kapitole. V průběhu textu je Lynch (v určitých momentech) uváděn do souvislosti s dalšími navazujícími přístupy (zvl. u výzkumu Mostu jako svým způsobem paradoxního případu /30-/, což jen podtrhuje smutný autorčin závěr – který je ostatně dokladem toho, co dokáže vizuální „ne-ztvárnění“ města). To celé je v diplomové práci funkční přístup.

- Jinak nemám, co bych k této kapitole dodal (a za každou cenu to dělat nehodlám). Možná jen prosbu o autorčin názor: jakou může mít váhu image města coby dílo mnohých generací ve srovnání s potenci „vizuálních tvůrců“ moderních měst?

Kapitola 3.

O funkci této části textu se dá říci totéž co o předchozí kapitole. Obsahově – a hlavně obecným založením, které do problematiky vnáší – je to však text hodně odlišný. V tom vidím možná hlavní cenu diplomky: v tom, že i když nesděluje věci nové, tím, že je klade k sobě (v tomto případě dokonce odvážně /např. disponováním nejen heideggerovskou terminologií, čemuž se přirozeně u Norberga-Schulze vyhnout nelze/), **přispívá k novému vidění problematiky**. (Mimochodem, tady se posilují důvody k tomu, nezapomínat na obecně kulturologickou reflexi reality.) Cenný příspěvek je samozřejmě už v tom, že Norberg-Schulze je také bytostně sociologičtější /36-/, že bezprostředně umožňuje sociologickou interpretaci toho, co říká. Problém

existenciální potřeby trvání charakteru místa, koncepce *vnitřku* a *vnějšku* /38-/ a mnohé další tematizace jen vybízení k rozvíjení kontextů sociologického rázu. A pak – jak se zvláště na těchto místech textu ubránit (i jako oponent) zjištění, že člověk sdílí sdílené, aniž v tom má prsty (v čase nebo prostoru) přímá symbolická interakce lidí, neboť ti žijí jinde nebo jindy. Tím spíše pak ani nepochybuji, že v té zkratce, kterou nám autorka diplomové práce zprostředkovává myšlenky Norberga-Schulze, není jen pečlivé čtení předlohy, ale něco mnohem, mnohem víc.

- Ani zde nemám prostor pro námitky. Kromě jedné, která však s kritikou nemá nic společného a je osobní odpovědí na poslední věty kapitoly: Možná není moc důležité, že turisté jsou v Praze „jen na otočku“; i člověk je ostatně na světě „jen na otočku“. Ale chvíle, která je strávena na tomto místě, může mít (a tuším, že má) obrovskou cenu – i pro toho turistu, který (jak se zpívá v jedné písni o jiném městě) tu „ztratil své srdce“. Ostatně takových lidí znám už dost – jsou to pak ti, v nich člověk potkává svůj domov po celé světě.

Kapitola 4.

Autorka se úvodem zabývá rekapitulací a bilancí možné instrumentace (v širším smyslu výzkumné zkušenosti) vlastního výzkumu; způsob se mi líbí a také prozrazuje její širší přehled. Vlastní postup pak vidím jako realistický, odůvodněný /48-/.

- Až na jedno: programové vyloučení vlivu vzdělání „ve spojení se socioekonomickým statusem“. Stručně řečeno: převaha vysokoškoláků a nikdo se vzdělaností „dělnického typu“ samozřejmě *zdeformovalo* i jen experimentální hodnotu výsledků (a i jen první, neinformovaný pohled na soudy z mentálních map upozorní čtenáře na tento typ disproporcí) – možná, že je to přece jen příliš velká daň, jež byla zaplácena za dostupnost dosažených výsledků!

Výsledná zjištění jsou samozřejmě přitažlivou a čtivou záležitostí. Pro čtenáře v situaci nelišící se od „respondentské“ je to navíc živá materie, často potvrzující vlastní pocity i způsoby chování. A půvab mnoha jednotlivých doslovných vyjádření je nejen velký, ale v daném typu výzkumu i nezastupitelný. /61 atd./

- Mimochodem, stála by někdy za výzkumnou pozornost zjištění, co to s Pražanem udělá (tedy s jeho mentální mapou), když léta vodí své zahraniční návštěvy (pracovní a přátelské) po Praze? A zejména pak tehdy, když ti lidé už mnohé o Praze vědí z dřívějšíka /viz i s. 63/?
- A ještě něco: „turistické ošklivosti“ mohou mít řadu více či méně skrytých konotací; sám jsem už delší dobu v pokušení spočítat ty odporné obchody s matřjoškami na Královské cestě a v přílehlých ulicích. Je to jen nedostatek lepšího článku? V čem všem byly, jsou a budou ony negativní pocity, které také lidé z výzkumu zmiňují? /65, 70 aj./ A jak se postupně mění jejich významová složka?
- Existuje přirozeně celá spousta podobně specifických otázek, které nejsou ani trochu zodpovězeny. Jen už jeden příklad – související se zmínkou o tom, že „Malá Strana, zdá se, je pro většinu Pražanů mrtvým místem, což zjevně neplatí pro turisty“ /75/. Jistě, je trochu do kopce ☺, je hodně drahá atd. Ale není tu třeba i stopa dějin v tom,

že právě Malá Strana vznikala a staletí trvala etnicky mimo český živel?

Prostě: tento způsob studia (a nejen) města stojí za to, aby byl soustavněji pěstován – a tato diplomová práce to dotvrzuje. Dobře to dotvrzuje.

Shrnu-li, pak konstatuji, že diplomová práce Bereniky Kučerové je kvalitní, systematickou a s porozuměním problému napsanou prací, věcně i zpracováním přitažlivou, kvalitně provedenou i po stránce formální a jazykové (bylo by mi hanba říci, jakéže dvě jazyková „uklouznutí“ jsem v textu našel). Respektu hodný je přirozeně také bibliografický přehled; potřebné, zajímavé i půvabné jsou přílohy. Práci jsem četl se zaujetím a myslím si, že by měla být alespoň z části využita i jinak.

Práci velmi rád **doporučuji k obhajobě** a předpokládám, že ani po obhajobě nebude důvod měnit hodnocení známkou:

v ý b o r n ě

V Praze dne 24. 5. 2007

PhDr. Richard Růžička, CSc.
oponent diplomové práce

(Kucerova Berenika 2007.doc)